

Monilukutaito opetussuunnitelmien perusteissa

Minna Harmanen, Opetushallitus
Aineopettajaliiton seminaari, Paasitorni, 7.11.2015

Monilukutaito?

Opetussuunnitelmat uudistuvat

- ◆ Perusopetuksen ops-perusteet (POPS-sivusto)
<http://www.oph.fi/ops2016/perusteet>
- ◆ Lukion ops-perusteet 27.10.2015
http://oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/lukiokoulutus
- ◆ ePerusteet (POPS verkkomuodossa, tukitekstejä)
<https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi>
- ◆ **Edu.fi**-sivustolle tukimateriaalia perusopetuksen eri oppiaineisiin
- ◆ Varhaiskasvatussuunnitelman valmistelu alkanut: verkkokomentointi 2.–23.11.2015
http://oph.fi/ajankohtaista/verkkouutiset/101/0/varhaiskasvatus_kommentoitava_verkossa_2_23_11_2015
- ◆ Esiopetuksen ops-perusteet
http://oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetussuunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/esiopetus

Avaimia opetussuunnitelmauudistukseen – miksi monilukutaitoon?

Oppijan muuttuva rooli

yhdessä tekeminen, osallistuminen, tutkiva ja luova työskentely

Muuttuva opetus oppimiskäsitys, yhteistyö, kokonaisuuksien rakentaminen

Muuttuva maailma ympäristö, talous globalisoituminen, työelämä, teknologia, yhteisöjen monimuotoisuus

Muuttuva sivistyskäsitys ja osaaminen laaja-alaisuus, eettisyys, kestävyys vuorovaikutus, oppimisen taidot, tiedonhallinta

Monilukutaito

POPS 2014/2016

Laaja-alainen osaaminen:

*tiedot, taidot, arvot
asenteet, tahto*

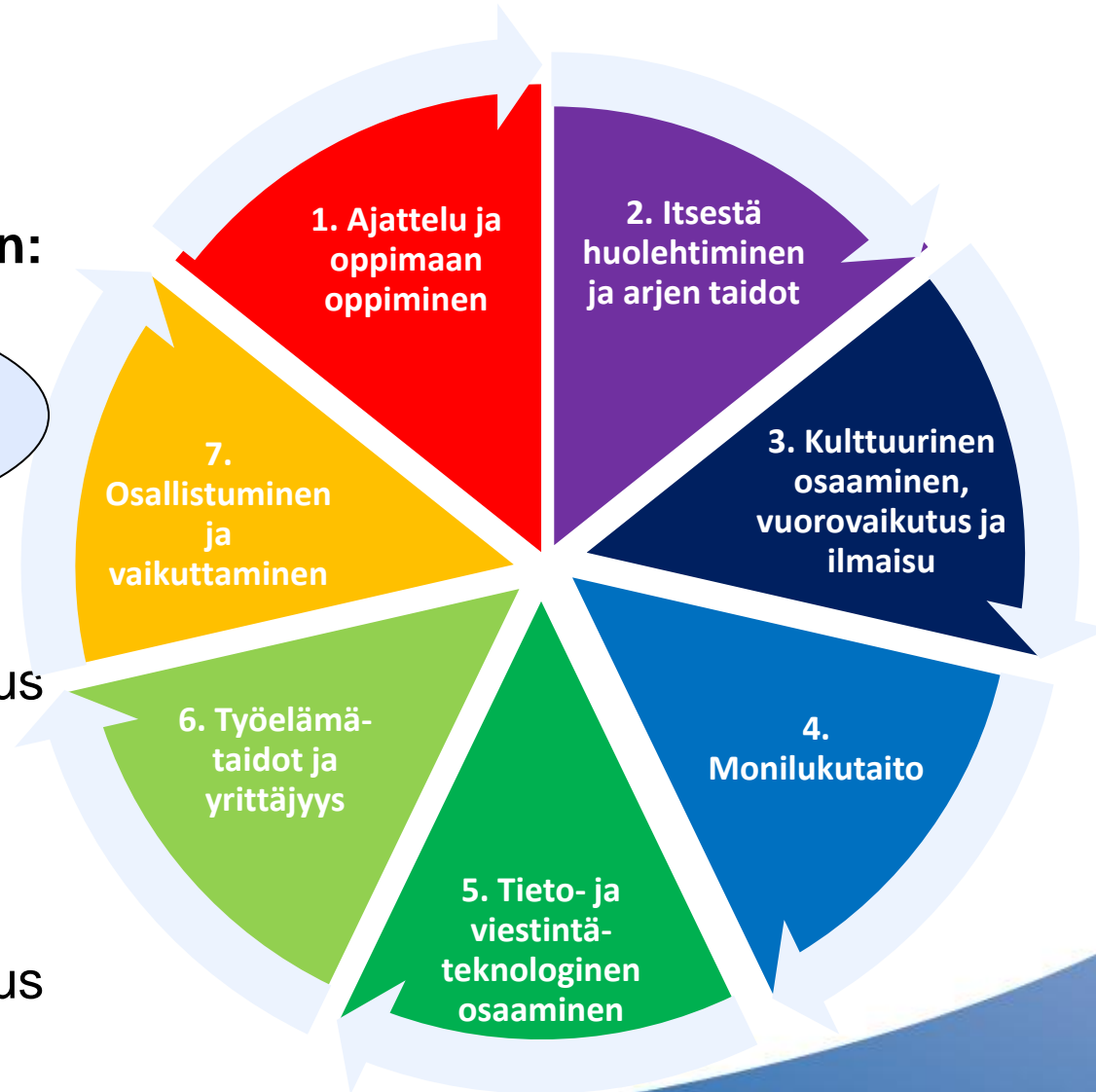
monilukutaito,
kielitietoisuus, kielikasvatus

LOPS 2015/2016

Aihekokonaisuudet:

monilukutaito ja mediat

kielitietoisuus, kielikasvatus

POPS 2014: Monilukutaito yhdistettynä oppiaineen tavoitteisiin

<p>T12 ohjata oppilasta vahvistamaan tekstin tuottamisen prosesseja, tarjota oppilaalle tilaisuuksia tuottaa tekstiä yhdessä muiden kanssa sekä rohkaista oppilasta vahvistamaan taitoa antaa ja ottaa vastaan palautetta sekä arvioida itseään tekstin tuottajana</p>	S3	L2, L4, L5, L6
<p>T13 ohjata oppilasta edistämään kirjoittamisen sujuvoittamista ja vahvistamaan tieto- ja viestintäteknologian käyttötaitoa tekstien tuottamisessa, syventämään ymmärrystään kirjoittamisesta viestintänä ja vahvistamaan yleiskielen hallintaa antamalla tietoa kirjoitetun kielen konventioista (POPS 2016 Suomen kieli ja kirjallisuus, 7–9)</p>	S3	L2,L4,L5,L6

Monilukutaito 1

- ◆ ***Monilukutaidolla*** tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat oppilaita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. (POPS 2014)
- ◆ < sosiokulttuurinen lähestymistapa tekstien tulkintaan ja tuottamiseen
- ◆ < literacy, multiliteracy – multiliteracies / **tekstitaidot, tekstilajitaidot, uudet lukutaidot** (*new literacies*), **tekstivalmiudet**
<http://tieteentermipankki.fi/wiki/Kielitiede:monilukutaito>

Monilukutaito ja laaja tekstikäsitys

Tietoa voidaan tuottaa ja esittää sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien ja näiden yhdistelmien avulla.

Esim. kirjoitetun ja puhutun tekstin lukutaito, kuvanlukutaito, medialukutaito, matemaattinen lukutaito, digitaalinen lukutaito

Monilukutaidon oppiminen on elinikäinen prosessi.

Monilukutaito 2

- ◆ Kyky hankkia, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa erilaisissa oppimisympäristöissä ja -tilanteissa = erilaisten **tekstien tulkinnan, tuottamisen ja arvottamisen taidot**
- ◆ Arkikielen hallinnasta **tiedon- ja tieteenalojen yhteisen kielen** (academic language) **hallintaan**, käsitteellisyyden lisääntyminen; eri oppiaineiden käsitteellistämisen- ja ajattelutapojen hallinta (tiedon- ja taiteenalojen kieli, disciplinary literacies, tieteenalojen kieli)
- ◆ -> rikas tekstiympäristö, oppilaille merkitykselliset tekstit, yhdessä tekeminen, informaali oppiminen, oppiaineiden yhteistyö

Tiedonalojen kielet ja tekstit

- ◆ **Tiedonalojen kieli, käsitteet:** Arkisessa kielessä prosesseja kuvataan verbeillä, esim. Magneetti ***vetää puoleensa*** joitain metalleja. Tieteen kielessä prosesseista puhutaan nimillä, esim. Magneettista ***vetovoimaa*** ilmenee ainoastaan rautapitoisten metallien välillä. Kieliopin ilmiö: *nominaalistus, kieliopillinen metafora* (Rapatti 2014)
- ◆ **Tekstilajit, esim. luonnontieteiden opetus:** tieteellisten kokeiden tekeminen, tapahtumien selittäminen tieteellisesti, tieteellisen tiedon järjestäminen, tieteen haastaminen

POPS 2014: Monilukutaito oppiaineissa

- ◆ **Uskonto** (oppiaineen kuvaus): Oppiaine edistää uskonnon ja kulttuurin välisen suhteen ymmärtämistä sekä **uskontojen ja katsomusten monilukutaitoa**. - Opetuksessa pohditaan uskon ja tiedon suhdetta sekä **uskonnoille ominaista kieltä, symboliikkaa ja käsitteistöä**.
- ◆ **Kuvataide** (oppiaineen tehtävä): Opetuksessa kannustetaan monilukutaidon kehittämiseen hyödyntämällä **visuaalisuutta** sekä muita tiedon tuottamisen ja esittämisen tapoja.
- ◆ **Terveystieto** (7–9): (T12) tukea oppilaan valmiuksia **arvioida kriittisesti terveyteen ja sairauteen liittyvää viestintää** / (S3) Tietolähteitä, erilaisia terveystietomarkkinoinnin ja vaikuttamisen keinoja **tarkastellaan erityisesti tiedon luotettavuuden, lähdekritiikin ja terveysvaikutusten näkökulmasta**.

LOPS 2015: Monilukutaito lukiossa

- ◆ **5.1 Opetuksen yleiset tavoitteet** -- Opiskelijan monilukutaitoa vahvistetaan niin, että hän ymmärtää tieteen- ja taiteenaloille ominaista kieltä sekä osaa tuottaa ja tulkita erilaisia tekstejä. Opiskelija harjaantuu arvioimaan tiedon luotettavuutta
- ◆ **5.2. Aihekokonaisuudet: Monilukutaito ja mediat.** Käyttää monilukutaitoa itseilmaisussa ja vuorovaikutuksessa, toimii vastuullisena sisällön tuottajana, käyttäjänä ja jakajana.
- ◆ **Kielet:** Kielten opetus perustuu laajaan tekstikäsitelmään ja edistää osaltaan opiskelijoiden monilukutaitoa.
- ◆ **Musiikki:** Kulttuurinen osaaminen ja monilukutaito
- ◆ **Kuvataide:** Opetuksessa syvennetään opiskelijan monilukutaitoa.

Monilukutaitoon kielitietoisella opetuksella

- ◆ Monilukutaito ei kehity vain muun toiminnan oheistuotteena, vaan sitä täytyy opettaa tietoisesti joka oppiaineessa.
- ◆ Tarjotaan strategioita selviytyä tiedon kasvavan määrän kanssa, tiedonhankinnan ja käsittelyn taitoja, kriittistä lukutaitoa, ajattelun ja ongelmanratkaisun taitoja sekä vahvistusta identiteetille valtavassa tietotulvassa.
- ◆ Opetuksen kielen, oppitunnin vuorovaikutuksen ja opetustekstien kielen pedagoginen havainnointi on osa jokaisen opettajan ammattitaitoa.
- ◆ ***Jokainen opettaja on oman oppiaineensa kielenkäytön ja tekstilajien opettaja – siis monilukutaidon opettaja.***

Kiitos!

Minna Harmanen

Kirjallisuutta monilukutaidosta

Harmanen, M. 2013. Kieli- ja tekstitietoisuutta kouluun! Kielitietoinen koulu ja äidinkielen ja kirjallisuuden opetus. Kieliverkoston verkkolehti 12/2013

Identiteetistä informaatiolukutaitoon: tavoitteena itsenäinen ja yhteisöllinen oppija 2015. Toim. Ropo, E., Sormunen, E. & Heinström, J. Tampere University Press. Informaatiotieteiden yksikkö / Kasvatustieteiden yksikkö. (verkossa)

Kallionpää, O. 2014. Monilukutaidon opetus on ennen kaikkea uusien kirjoitustaitojen opetusta. Kieliverkoston verkkolehti 10/2014

Kallionpää, O. 2014. Mitä on uusi kirjoittaminen? – Media & viestintä 37 (2014) (verkossa)

Leino, K. 2014. The relationship between ICT use and reading literacy: focus on 15-year-old Finnish students in PISA studies (verkossa)

Kiili, C. 2012. Online reading as an individual and social practice Internetlukeminen yksilöllisenä ja yhteisöllisenä toimintana (verkossa)

Kupiainen, R. & Sintonen, S. 2009. *Medialukutaidot, osallisuus ja mediakasvatus.* Gaudeamus.

Luukka, Minna-Riitta Opetussuunnitelmat uudistuvat: tekstien lukijasta ja kirjoittajasta monilukutaituriksi. Kieliverkoston verkkolehti 12/2013

Monilukutaito kaikki kaikessa 2015. Toim. Kaartinen, T. Tampereen yliopiston normaalikoulu. (verkossa)

Norrena, J. 2015. Innostava koulun muutos. Opas laaja-alaiseen osaamisen opetukseen. PS-kustannus.

Sintonen, S. 2012. *Susitunti.* Kohti digitaalisia lukutaitoja. Finn Lectura.

Tekstilajitaidot 2014. Toim. Shore, S. ja Rapatti, K. Äidinkielen opettajain liiton vuosikirja 2014

Yhteistä kieltä luomassa Suomea opetteleva opetusryhmässäni 2009. Toim. Kuukka, I. ja Rapatti, K. Opetushallitus